

Het afgebeelde kunstwerk is gedurende
de maand december geëxposeerd in de hal van het
Centraal Museum, Agnietenstraat 1.

(Buslijnen 8 en 11)

CENTRAAL
MUSEUM
UTRECHT

Agnietenstraat 1
Maliebaan 42

december 1964

HET
KUNSTWERK
VAN DE
MAAND

Noordnederlands meester: Ontmoeting der drie Wijzen. Eikehout, 48 × 52,5 cm, omstreeks 1500.

Van de vier Evangelisten is Mattheus de enige die ons over de Magiërs uit het Oosten vertelt en dan nog in een zeer summiere tekst. Dit in gebreke blijven van de Evangelist werd in de middeleeuwen op een voor die tijd zeer normale wijze aangevuld door de schrijvers en beeldende kunstenaars die de mensen in hun concreet denk- en voorstellingsvermogen direct aanspraken: de feiten werden verplaatst in eigentijdse situaties, aan de Evangelische personages werden gewone menselijke handelingen en gedragingen toegekend. Zo is het ook met de Wijzen uit het Oosten gegaan: hun aantal werd vastgesteld, ze kregen namen, een huidskleur en een leeftijd.

Het gebeurde in de bergen bij Golgotha, zo wil het een omstreeks 1370 ontstaan verhaal, dat de drie Wijzen, elk met zijn eigen gevolg uit een andere richting komend, elkaar plotseling ontmoetten. Zij vertelden elkaar, na een hoofse begroeting, over hun reisplannen en besloten gezamenlijk verder te reizen naar hun doel.

Dit ogenblik van de ontmoeting en de begroeting worden hier voorgesteld. Uit de diepe kloven tussen de schaars begroeide rotsen, komen de ruiters-toeten aangereden. Twee koningen nemen hun hoed af; de linker maakte zeer waarschijnlijk met de rechterarm, die thans is afgebroken, een breed begroetingsgebaar. Achter elke hoofdfiguur volgen twee bereden dienaars of soldaten (links boven ontbreekt een figuur). Waar de paarden vrij housterig en de rotsen zeer schematisch gesneden zijn, valt het op dat de plooiën der klederen, maar vooral de gezichten door een vaardige hand zijn gemaakt. Daarbij mag niet uit het oog verloren worden dat de kleuren en het goud, die de fijne afwerking van elk onderdeel verzekerden, thans ontbreken.

Deze „ontmoeting” heeft oorspronkelijk deel uitgemaakt van een beeldhouwd altaarstuk of retabel, die in de late middeleeuwen in grote getale de vele altaren in kerken en kapellen sierden. Dit altaarfragment nu was bedoeld als achtergrond voor een „Geboorte van Christus” of voor een „Aanbidding der Wijzen”, dit betekent dat het, om aan te duiden dat dit tafereel zich vroeger in de tijd en op een grotere afstand afgespeeld had, boven de eigenlijke aanbiddingsscene werd geplaatst, om zo te zeggen op het dak van de stal. Dezelfde compositie en opstelling komen meermalen voor in de zuidnederlandse retabelkunst die tijdens de 15e en 16e eeuwen een grote invloed had op de noordnederlandse en noordduitse kunstenaars. En hoewel verder in de gezichten bepaalde trekken, eigen aan de Rijnlandse kunst, aan te wijzen zijn, heeft onze onbekende meester in de schematisering van het landschap, de beheerste figuren en de tamelijk strakke plooiën zijn eigen afkomst niet verloochend.